SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

LAUSUNTO

20.2.2023

23-494

Eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Sosiaali- ja terveysministeriön asiantuntijalausunto U-kirjelmästä 119/2022 vp

Ympäristövaliokunta on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä asiantuntijalausuntoa U-kirjelmästä 119/2022 vp, joka koskee ehdotusta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi vesipuitedirektiivin, pohjavesidirektiivin ja ympäristönlaatunormidirektiivin muuttamisesta. Esitämme lausuntonamme seuraavaa:

Terveydelliset vaikutukset

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä EU:n vesilainsäädännön kokonaisvaltaista kehittämistä sekä ympäristön että ihmisten terveyden suojelun edistämiseksi, mihin myös tässä ehdotetut direktiivimuutokset tähtäävät. Vaikka komission ehdotuksen päätavoitteina mainitaan ihmisten terveyden ja ympäristön entistä parempi suojelu, ihmisten terveyden suojeluun viitataan ehdotuksessa kuitenkin vain hyvin yleisellä tasolla. Myöskään U-kirjelmässä ei esitetä ehdotettujen muutosten konkreettisia vaikutuksia ihmisten terveyteen, jaksossa 5.5 mainitaan terveydellisten vaikutusten osalta vain lyhyesti välilliset sosiaaliset hyödyt. Ehdotettuja direktiivimuutoksia tulisikin siten perustella komission ehdotuksessa tarkemmin siltä osin kuin ne liittyvät ihmisten terveyden suojeluun.

Taloudelliset vaikutukset

Ehdotuksen taloudellisten vaikutusten voidaan katsoa olevan hyötyihin verrattuna kohtuuttoman suuret. Kustannukset johtuvat lähinnä lisääntyvistä raportointivelvollisuuksista ja uusista seurattavista muuttujista, joiden analyysikustannukset ovat kalliita. Seurannan ehdotetun vuosittaisen raportoinnin EU:n toimielimille voidaan katsoa olevan ylimitoitettua ja lisäävän hallinnollista taakkaa kohtuuttomasti. Koska monet seurattavat muuttujat, esimerkiksi PFAS-yhdisteet, monet torjunta-aineet, biosidit ja teollisuusaineet, ovat pysyviä yhdisteitä tai niiden pitoisuus vedessä on muutoin suhteellisen vakaa, ehdotettua harvempi seurannan tulosten raportointi olisi perusteltua.

Taloudellisten vaikutusten osalta U-kirjelmässä todetaan, että aineiden seuranta tulee hyvin todennäköisesti lisäämään toiminnanharjoittajien, kuten jätevedenpuhdistamoiden ja vesilaitosten seurannan kustannuksia. Sosiaali- ja terveysministeriö huomauttaa, että kustannusten tulisi kohdistua ”pilaaja maksaa” –periaatteen mukaan veden pilaantumista mahdollisesti aiheuttaville toiminnanharjoittajille esimerkiksi ympäristölupaan perustuvan velvoitetarkkailun muodossa. Talousvettä toimittavat vesilaitokset ovat veden käyttäjiä, eivätkä pilaajia, ja niihin kohdistuu jo nyt merkittäviä kustannuspaineita mm. vesijohtoverkoston korjausvelan, juuri täytäntöön pannun EU:n uuden juomavesidirektiivin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2020/2184 ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta) ja erittäin ajankohtaiseen kriittisen infrastuktuurin toimivuuden varmistamiseksi tarkoitetun häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumisen vuoksi. Lisääntyvää pinta- ja pohjaveden säännöllistä seurantaa ei

Postiosoite **Postadress** **Postal Address**	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
Sosiaali- ja terveysministeriö				
PL 33 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 8 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	02951 63415 +358 2951 63415	kirjaamo.stm@gov.fi stm.fi

täten tulisi saattaa talousvettä toimittavien laitosten velvollisuudeksi, vaan näiden laitosten vastuulla olevan veden laadun seurannan tulisi perustua yksinomaan juomavesidirektiivin edellyttämään vedenmuodostumisalueen riskinarviointiin perustuvaan seurantaan.

U-kirjelmässä esiin tuotu vesipuitedirektiivin 7 artiklan tavoite puhtaamman raakaveden saatavuuden kautta saavutettavasta talousveden tuotantokustannusten alentamisesta vähäisemmän veden käsittelytarpeen vuoksi ei ole välttämättä realistinen. Talousveden tuotantoketjuun kuuluu kaikkein pienimpiä pohjavesilaitoksia lukuun ottamatta aina veden riittävä käsittely sen varmistamiseksi, että vesi on ihmisten terveyden kannalta terveellistä eikä se aiheuta veden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien syöpymistä. Pelkästään haitallisten aineiden poistamista varten tehtävää vedenkäsittelyä on käytössä vain osalla talousvettä toimittavista laitoksista.

Pohjaveden mikrobiologinen laatu ja mikrobilääkeresistenssi

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää erittäin tärkeänä, että pohjaveden mikrobiologiseen laatuun ja sen seurantaan kiinnitettäisiin enemmän huomiota. Lääkkeille resistenttien mikrobien tutkiminen ympäristöstä on tärkeää, mutta sosiaali- ja terveysministeriö kuitenkin huomauttaa, että mikrobilääkeresistenssi ei ole ongelma pohjavesissä, eikä resistenssigeenien tutkiminen pohjavedestä ole tarkoituksenmukaista tai kustannustehokasta. Resistenssigeenejä voisi esiintyä pohjavedessä todennäköisesti vain hyvin laajamittaisessa pohjaveden mikrobiologisessa pilaantumisessa, mikä tulisi tunnistaa muilla keinoin jo ennen tällaista pilaantumista. Ihmisten terveyden suojelun kannalta olisi tärkeämpää seurata pohjavesistä ulosteperäisen saastumisen tai pintaveden vaikutuksia kuvaavien indikaattoribakteerien esiintymistä, mutta näitä muuttujia ei komission ehdotukseen valitettavasti sisälly.

Lääkeaineet

Kuten U-kirjelmässä todetaan, lääkeaineiden analyysikustannukset ovat erittäin kalliita. Tämän vuoksi, vaikka yksittäisten lääkeaineiden esiintymisen laajuuden selvittäminen ympäristössä onkin tärkeää, jatkoneuvotteluissa voisi nostaa esiin esimerkiksi sen vaihtoehdon, että lääkeaineiden esiintymisen todennäköisyyttä tutkittaisiin helpommin ja halvemmalla analysoitavien indikaattoriyhdisteiden avulla, ja että yksityiskohtaisemmat lääkeaineanalyysit kohdistettaisiin tällä tavalla tunnistettuihin riskikohteisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan seurattaviksi ehdotetut lääkevalmisteet tulisi selkeyden vuoksi erottaa muista tarkkailtavista aineista omana kategorianaan, ja perustella ainekohtaisesti niiden seurannan tarve sekä ympäristön että ihmisten terveyden suojelemiseksi tuomien hyötyjen kannalta. Lääkeaineiden erillinen tarkastelu olisi tarpeen, jotta sen perusteella voitaisiin paremmin havaita, arvioida ja ennakoida lääkeaineiden kliinisen käytön seuraukset.

Tarkkailulistojen päivittäminen

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää erittäin kannatettavana sitä, että Euroopan kemikaaliviraston ECHA:n asiantuntemusta käytettäisiin seurattavien muuttujien tarkoituksenmukaisuuden arvioinnissa. Huomioon tulisi ottaa kuitenkin myös Maailman terveysjärjestön WHO:n talousveden laatua koskevat suuntaviivat ja WHO:n tieteelliset tutkimukset, kuten juomavesidirektiivin 13 artiklan 8 kohdassa säädetään juomavesidirektiivissä tarkoitetulle tarkkailulistalle lisättävien aineiden ja yhdisteiden osalta ja 19 artiklan 1 kohdan d alakohdassa säädetään komission juomavesidirektiivin arvioinnista. Tähän liittyen sosiaali- ja terveysministeriö haluaa tuoda esiin esimerkiksi sen, että WHO:n tämänhetkisen näkemyksen mukaan[1] mikromuovien haitallisesta vaikutuksesta ihmisten terveyteen, etenkin veden välityksellä, on vain hyvin vähän tieteellistä näyttöä.

Kansallisten erityispiirteiden huomioon ottaminen ja delegoidut säädökset

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä U-kirjelmässä esitettyä tavoitetta varmistaa, että kansalliset erityispiirteet otetaan huomioon komission delegoituja säädöksiä

[1]Dietary and inhalation exposure to nano- and microplastic particles and potential implications for human health. WHO (2022). https://www.who.int/publications/i/item/9789240054608

annettaessa. Tässä tarkoituksessa harkinta siitä, miltä osin komissiolle siirretään säädösvaltaa delegoitujen säädösten tai täytäntöönpanosäädösten osalta, on erityisen tärkeää.

Neuvotteleva virkamies Jarkko Rapala

Liitteet -
Jakelu Eduskunnan ympäristövaliokunta
Tiedoksi Ympäristöministeriö / Juhani Gustafsson
Maa- ja metätalousministeriö / Eija Isomäki
Suomen ympäristökeskus / Janne Juvonen